

Nr 218.

Av herr Nilsson, Johan, i Malmö, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under budgetåret 1927—1928.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts till innevarande riksdag avlåtna proposition, nr 176, angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under nästkommande budgetår, har nämnda ämbetsverk i sitt yttrande över 1926 års besparingssakkunnigas förslag angående indragning av viss personal inom riksräkenskapsverket ifrågasatt återinförande för verkets del av anmärkningsarvode.

Rätten för reviderande personal till anmärkningsarvode borttogs år 1920, sedan förslaget härom förordats av löneregleringskommittén och en reservant inom 1917 års s. k. revisionskommittéerade.

Frågan om anmärkningsarvode var emellertid icke därmed avförd från dagordningen — den tillhör de frågor, som icke låta sig avfärdas utan vidare utan på nytt dyka upp, till dess att de vinna en tillfredsställande lösning.

Redan innan riksräkenskapsverket, såsom här ovan angivits, nu uttalat sig för anmärkningsarvodets återinförande, har en annan myndighet lagt sitt tungt vägande ord i vågskålen till förmån för samma tanke. Riksdagens år 1924 samlade revisorer gjorde nämligen följande uttalande i detta ämne på tal om vissa missförhållanden i fråga om räkenskapsgranskningen:

»Revisorerna hava dock tagit i övervägande, om icke några anordningar skulle kunna träffas i syfte att åtminstone i någon mån motverka nu påpekade olägenheter. Enligt revisorernas mening kan det ifrågasättas, om ej detta syfte skulle kunna ernås genom införande av rätt till anmärkningsarvode för riksräkenskapsverkets revisionspersonal. Den vissa statstjänstemän tillkommande rätt till dylikt arvode upphörde genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 17 december 1920 (834), vari bland annat förordnades, att, där enligt gällande avlöningsreglementen eller eljest meddelade föreskrifter statens tjänstemän ägde uppbära anmärkningsarvode, sådant arvode icke skulle utgå för belopp, som återburits eller inbetalts på grund av anmärkningar, vilka till vederbörande ämbetsverk ingivits efter utgången av år 1920.

Utfärdandet av denna kungörelse föranleddes av riksdagens skrivelse den 18 juli 1920 (387), däri riksdagen för Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut angående upphävande av den vissa tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och postsparbanken tillkommande rätt till anmärkningsarvode.

Såsom skäl för detta sitt beslut anförde riksdagen:

»De huvudskäl, som anförts till stöd för anmärkningsarvodets avskaffande, resp. bibehållande, hava av departementschefen sammanfattats sålunda: *Mot* anmärkningsarvodets bibehållande talar huvudsakligen, att rätten till dylikt arvode kan befaras försvåra en lämplig arbetsfördelning inom vederbörande ämbetsverk, leda till revisionens ensidiga inriktande på räkenskapsdelar, vilkas granskning väntas inbringa sådant arvode, samt inbjuda till ökad formalism vid anmärkningsförfarandet. *Till förmån för* anmärkningsarvodets bibehållande åter åberopas behovet av en extra lockelse för underlättande av revisionernas rekrytering och en särskild sporre till arbetsflit och vaksamhet vid revisionsarbetets utförande.

Riksdagen har för sin del funnit de övervägande skälen tala för, att systemet med anmärkningsprovision avskaffas, och vill riksdagen härvid särskilt framhålla, hurusom detta system lider av den väsentliga bristen, att provisionen icke står i förhållande till det arbete, som nedlägges på räkenskapsgranskningen, utan ofta är beroende på tillfälligheter.»

Revisorerna vilja visserligen icke göra gällande, att rätten till anmärkningsarvode borde återinföras i samma utsträckning som tidigare, men anse dock — utan att på något sätt vilja uttala sig om anordnandet av eller intensiteten i arbetet inom riksräkenskapsverket — att med hänsyn till nu omförmälda svårigheter för riksräkenskapsverket att medhinna ens granskningen av sådana räkenskaper, som icke förut undergått vederbörlig revision, det borde tagas under övervägande att införa rätt för nämnda ämbetsverks reviderande personal att efter en med hänsyn till vunnen erfarenhet och förhandenvarande omständigheter väl avpassad procentskala uppbära sådant arvode. Genom den ökade intensitet, som efter allt att döma härigenom skulle kunna åstadkommas i revisionsarbetet inom riksräkenskapsverket, torde den befarade eventualiteten, att vissa räkenskaper skulle bli ogranskade, kunna om ej helt så dock i betydande grad förebyggas.

Genom införande av rätt till anmärkningsarvode för den reviderande personalen inom riksräkenskapsverket skulle dessutom i viss mån åstadkommas ändring i det enligt revisorernas mening mindre tilltalande förhållandet, att inom riksräkenskapsverket tjänstgör viss icke-ordinarie personal utan annan avlöning än under tillfälliga förordnanden uppburen vikariatsersättning.»

Ehuru det vill synas, som om den i frågan förebragta motiveringen till förmån för anmärkningsarvodets återinförande, såväl vad riksdagens revisorer härutinnan anfört som vad riksräkenskapsverket yttrat, vore fullt bärande för en korrigering nu av det misstag, som tydligen begicks 1920 i och med det att anmärkningsarvodet då borttogs, har Kungl. Maj:t ej funnit sig kunna biträda riksräkenskapsverkets förslag i denna del.

Till stöd för denna ståndpunkt anför departementschefen följande: »Då frågan om anmärkningsarvodets lämplighet så sent som år 1920 var föremål för statsmakternas prövning, och då några nya omständigheter, som böra föranleda

ändring i det då gjorda ståndpunktstagandet knappast framkommit, synas mig tillräckliga skäl icke föreligga att nu upptaga spörsmålet till förnyat övervägande.»

Detta yttrande bör emellertid ses mot bakgrunden av vad särskilt riksräkenskapsverket anfört vid sitt tillstyrkande av anmärkningsarvodets återinförande. Ämbetsverket yttrar nämligen i underdånigt utlåtande den 8 februari innevarande år, efter att hava relaterat vad förut i ärendet förekommit, bland annat följande:

»Såsom ovan antytts har riksräkenskapsverket funnit det vara nödvändigt, att särskilda åtgärder vidtagas såsom motvikt mot den av besparingssakkunniga föreslagna reduktionen av revisionspersonalen.

Det lider enligt riksräkenskapsverkets mening intet tvivel, att ett mycket effektivt medel att hålla uppe intresset och vakenheten hos revisionspersonalen skulle vara återinförande av rätten till anmärkningsarvode för riksräkenskapsverkets personal. Denna intager inom statsförvaltningen i så måtto en särställning, att dess arbete i olikhet med det, som verkställes av revisionspersonalen inom andra ämbetsverk, icke — om man bortser från riksdagens revisorers sporadiska granskning — underkastas någon vidare kontroll. Med hänsyn härtill behöver återinförandet av anmärkningsarvodet vid den centrala revisionen icke medföra några konsekvenser beträffande specialrevisionerna.

Beträffande i övrigt de skäl, som från olika håll andragits för och emot anmärkningsarvodets berättigande, tillåter sig riksräkenskapsverket hänvisa till den utförliga utredning, som härom förebragts i nyssberörda betänkande och ovan angivna riksdagshandlingar. Särskilt vill ämbetsverket såsom stöd för sin principiella ståndpunkt åberopa dels kammarrättens yttrande över revisionskommitterades förslag och dels ett av ledamoten i såväl 1902 års löneregleringskommitté som 1926 års besparingssakkunniga N. A. Nilsson i sistnämnda egenkap gjort uttalande över samma förslag.

Kammarrätten förklarade sig hysa den uppfattningen, att anmärkningsarvodet icke utan olägenheter kunde undvaras. En fullt verksam kontroll därå, att revisionstjänstemannen i alla de avseenden, som det ålåge honom, undersökt räkenskapen, kunde icke åstadkommas. Revisionsarbetets resultat vore därför ytterst beroende på revisionstjänstemannens eget initiativ. Bruste detta, förlorade revisionen sin fulla effektivitet. Det vore på grund härav av väsentlig betydelse, att tjänstemännens förmåga av initiativ vidmakthölles och skärptes. I detta syfte vore anmärkningsarvode enligt kammarrättens erfarenhet ett verksamt medel, som icke borde förkastas och som vore av särskilt värde i kammarrätten, där förut i detalj granskade räkenskaper underkastades slutlig revision, som icke av någon högre myndighet kontrollerades. Fyra av kammarrättens ledamöter uttalade en i viss mån skiljaktig mening. De tillstyrkte utan förbehåll revisionskommitterades förslag, såvitt kammarrättens revisorer rörde, men ansågo, att frågan, huruvida anmärkningsarvode borde

utgå till revisionspersonalen hos de förvaltande verken, ställde sig något annorlunda. De framhöllo i sistberörda avseende, att anmärkningsarvodet icke vore en avlöningsförmån i egentlig mening utan tillkommit i syfte att förmå revisorerna att utöva en så ingående kontroll som möjligt, samt att, i den mån andra medel finnes, som påverkade revisorerna i samma riktning, anmärkningsarvodet vore mindre av behovet påkallat. Beträffande specialrevisionerna finnes ett dylikt medel däri, att de genom sagda revisioner granskade räkenskaperna underkastades förnyad granskning i kammarrättens revisionsavdelning.

Inom löneregleringskommittén förklarade sig ledamoten N. A. Nilsson icke våga biträda kommitténs förslag om anmärkningsprovisionens fullständiga avskaffande. Att avskaffa provisionen för de särskilda verkens specialrevisioner hade möjligen övertvägande skäl för sig. De räkenskaper, som av dessa revisioner granskades, underginge nämligen ytterligare granskning i det centrala revisionsverket, och i denna omständighet låge en stark sporre för specialrevisionerna att verkställa granskningsarbetet med tillbörlig effektivitet. Revisionsarbetet vore, i olikhet med annat arbete inom administrationen, av sådan beskaffenhet, att dess behöriga utförande ej kunde kontrolleras utan genom hela arbetets verkställande ånyo. De i kammarrätten granskade räkenskaperna underkastades icke någon sådan eftergranskning, ty riksdagens revisorers skärskådande av statsverkets räkenskaper vore icke avsett att utgöra någon detaljrevision och kunde, med hänsyn jämväl till den korta tid, som anslagits för arbetets utförande, icke anses vara i här berörda avseende effektivt. Med hänsyn härtill och till behovet av någon eggelse vid utförandet av det ofta enformiga och trötta granskningsarbetet syntes bibehållandet av anmärkningsprovision vid det centrala revisionsverket vara av det allmännas intresse påkallat, helst som tillvaron av en dylik ekonomisk förmån kunde antagas i väsentlig mån främja en god rekrytering för den statsfinansiellt viktiga centrala revisionen.»

I fortsättningen av sitt yttrande upptager riksräkenskapsverket till bemötande de yppade betänkligheterna mot anmärkningsarvodet med hänsyn till svårigheterna i fråga om arbetsfördelningen och farhågorna för revisionens ensidiga inriktande på vissa räkenskapsdelar m. m. Då emellertid ämbetsverkets yttrande i dessa delar äro återgivna i propositionen, sid. 42 och 43, kan jag här inskränka mig till att dit hänvisa den för saken intresserade.

De skäl, som sålunda anförts till förmån för anmärkningsarvodets återinförande, skulle ytterligare kunna utvecklas och understrykas. Jag vill i detta hänseende endast citera följande yttrande av 1917 års revisionskommitté. De säga bland annat: »De olägenheter, som medfölja anmärkningsarvodet eller som förmenas vara en följd av detsamma, betyda enligt vår åsikt litet i jämförelse med de fördelar anmärkningsarvodet medför för det allmänna. Och det är i det allmännas intresse, som anmärkningsarvodet tillkommit, och detta, som utgör skälet för dess bibehållande. Dess i öppen dag liggande ändamål är att sporra revisionstjänstemännen att bevaka kronans rätt genom att söka återvinna för

mycket utbetalda medel eller indriva för litet redovisade. Och att anmärkningsarvode i sådant avseende är av god effekt, torde vara ovedersägligt.»

Att vidare i ett så ensidigt och tyngande arbete av väsentligen negativ art som revisionsarbetet är, uppmärksamheten och vakenheten skulle kunna ytterligare spurras genom införandet av de personliga eggelsemoment, som måste ligga i anmärkningsarvodet, är så tydligt, att det icke torde behöva närmare utläggas. Att revisorernas arbetsprestanda skulle komma att väsentligt höjas genom anmärkningsarvodets införande är tydligt även därigenom, att anmärkningsarvodet såsom sådant givetvis måste egga vederbörande att söka tolka svårtydda författningsbestämmelser, som eljest lätt kunna bli till större eller mindre del obeaktade, men varav ofta föranletts just de för statsverket betydelsefullaste anmärkningar.

Då jag i egenskap av statsrevisor år 1924 var en av dem, som stodo bakom det av statsrevisorerna då gjorda uttalandet till förmån för anmärkningsarvodets återinförande och allt fortfarande hyser en livlig övertygelse om fördelarna för statsverket av en dylik åtgärd, har jag ansett, att det tillfälle för vinnande av en lycklig lösning av förevarande fråga, som nu erbjuder sig, ej bör försittas, och det är i sådant syfte, som jag tagit mig friheten att väcka denna motion.

Då det emellertid självfallet möter svårigheter för en enskild ledamot av riksdagen att fixera de grunder, enligt vilka anmärkningsarvode må utgå, har jag i detta fall sett mig nödsakad att låta mitt yrkande endast omfatta förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärd för införande vid riksräkenskapsverket av anmärkningsarvode.

Stockholm den 11 mars 1927.

Joh. Nilsson,
Malmö.

